Zbornik sudske prakse

PRESUDA SUDA (deveto vijeće)

12. listopada 2023.*

„Zahtjev za prethodnu odluku – Nepoštene odredbe u potrošačkim ugovorima – Direktiva 93/13/EEZ – Učinci utvrđivanja nepoštenosti ugovorne odredbe – Volja potrošača da se ugovor održi na snazi uz izmjenu ugovornih odredbi koje su proglašene nepoštenima – Ovlasti nacionalnog suda”

U predmetu C-645/22,

povodom zahtjeva za prethodnu odluku na temelju članka 267. UFEU-a, koji je uputio Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (Vrhovni sud Litve), odlukom od 12. listopada 2022., koju je Sud zaprimio 13. listopada 2022., u postupku

R. A. i dr.

protiv

„**Luminor Bank AS**”, koji posluje preko društva „Luminor Bank AS” Lietuvos skyrius,

SUD (deveto vijeće),

u sastavu: O. Spineanu-Matei (izvjestiteljica), predsjednica vijeća, S. Rodin i L. S. Rossi, suci,

nezavisni odvjetnik: A. M. Collins,

tajnik: A. Calot Escobar,

uzimajući u obzir pisani dio postupka,

uzimajući u obzir očitovanja koja su podnijeli:

– za „Luminor Bank AS”, koji posluje preko društva „Luminor Bank AS”Lietuvos skyrius, K. Karpickis, A. Klezys,*advokatai*, i A. Sovaitė,

– za litavsku vladu, K. Dieninis, S. Grigonis i V. Kazlauskaitė-Švenčionienė, u svojstvu agenata,

– za portugalsku vladu, P. Barros da Costa, A. Cunha, M. I. Gameiro i L. Medeiros, u svojstvu agenata,

– za Europsku komisiju, J. Jokubauskaitė i N. Ruiz García, u svojstvu agenata,

* Jezik postupka: litavski

odlučivši, nakon što je saslušao nezavisnog odvjetnika, da u predmetu odluči bez mišljenja,

donosi sljedeću

Presudu

1 Zahtjev za prethodnu odluku odnosi se na tumačenje članka 6. stavka 1. i članka 7. stavka 1. Direktive Vijeća 93/13/EEZ od 5. travnja 1993. o nepoštenim uvjetima u potrošačkim ugovorima (SL 1993., L 95, str. 29.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 15., svezak 12., str. 24.).

2 Zahtjev je upućen u okviru spora između, s jedne strane, osobe R. A. i dr. te, s druge strane, društva „Luminor Bank AS”koje posluje preko društva „Luminor Bank AS”Lietuvos skyrius,u vezi s nepoštenosti odredbi sadržanih u nekoliko ugovora o kreditu sklopljenih između tih stranaka te u vezi s posljedicama koje iz toga proizlaze.

Pravni okvir

Pravo Unije

3 Dvadeset prva i dvadeset četvrta uvodna izjava Direktive 93/13 glase kako slijedi:

„budući da bi države članice trebale osigurati da u ugovorima koje prodavatelj robe ili pružatelj usluga sklapa s potrošačima nema nepoštenih odredaba […];

[…]

budući da sudovi ili upravna tijela država članica moraju na raspolaganju imati odgovarajuća i djelotvorna sredstva za sprečavanje stalne primjene nepoštenih odredaba u potrošačkim ugovorima”.

4 U skladu s odredbom članka 6. stavka 1. te direktive:

„Države članice utvrđuju da u ugovoru koji je prodavatelj robe ili pružatelj usluge sklopio s potrošačem prema nacionalnom pravu nepoštene odredbe nisu obvezujuće za potrošača, a da ugovor u tim uvjetima i dalje obvezuje stranke ako je u stanju nastaviti važiti i bez tih nepoštenih odredaba.”

5 U članku 7. stavku 1. navedene direktive predviđa se:

„U interesu potrošača i tržišnih konkurenata države članice osiguravaju da postoje primjerena i djelotvorna sredstva za sprečavanje stalnog korištenja nepoštenih odredaba u ugovorima koj[e] prodavatelji robe i pružatelji usluga sklapaju s potrošačima.”

Litavsko pravo

6 U članku 6.228.[4] stavku 8. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksasa (Građanski zakonik Republike Litve) određuje se:

„Ako sud utvrdi da su jedna ili više ugovornih odredbi nepoštene, ta odredba ili te odredbe ništave su od trenutka sklapanja ugovora, dok su ostale odredbe ugovora i dalje obvezujuće za stranke, ako je izvršenje ugovora nakon ukidanja nepoštenih odredbi i dalje moguće."

7 U članku 353. stavcima 1. i 2. Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksasa (Zakonik o parničnom postupku Republike Litve) predviđa se:

„1. Kasacijski sud u okviru žalbe podnesene u kasacijskom postupku preispituje presude ili rješenja koji se pobijaju zbog primjene prava. Kasacijski sud vezan je činjenicama koje su utvrdili prvostupanjski sud i drugostupanjski sud.

2. Sud može izaći iz okvira žalbe podnesene u kasacijskom postupku kad to zahtijeva javni interes i kad bi, ako to ne učini, bila ugrožena prava i legitimni interesi neke osobe, društva ili države. […]"

Glavni postupak i prethodna pitanja

8 Tužitelji iz glavnog postupka su tijekom 2008. godine s tuženikom iz glavnog postupka sklopili nekoliko ugovora o kreditima denominiranim u švicarskim francima (u daljnjem tekstu: sporni ugovori), na temelju kojih su od potonjeg pozajmili određeni iznos u švicarskim francima, konvertirali u švicarske franke postojeće kredite denominirane u eurima ili litavskim litasima ili refinancirali kredite koje su imali u drugim kreditnim institucijama, i to u drugim valutama osim švicarskog franka. Tako odobreni krediti morali su biti otplaćeni u švicarskim francima. Zbog značajne deprecijacije litavskog litasa u odnosu na švicarski franak iznos koji je trebalo otplatiti se od trenutka sklapanja tih ugovora gotovo udvostručio.

9 Smatrajući da su pojedine odredbe navedenih ugovora nepoštene, tužitelji iz glavnog postupka su tijekom 2017. godine podnijeli zahtjev Vilniaus apygardos teismasu (Okružni sud u Vilniusu, Litva) da se, među ostalim, švicarski franak zamijeni eurom, prema tečaju koji se primjenjivao u trenutku odobrenja predmetnih kredita, te da se uplate izvršene u švicarskim francima na ime otplate kredita (glavnica i kamate) preračunaju u eure, prema tečaju koji se primjenjivao u trenutku tih uplata.

10 Presudom tog suda od 20. studenoga 2018., koja je potvrđena u žalbenom postupku presudom Lietuvos apeliacinis teismasa (Žalbeni sud Litve) od 5. svibnja 2020., zahtjev tužiteljâ iz glavnog postupka je odbijen.

11 Oni su podnijeli žalbu u kasacijskom postupku Lietuvos Aukščiausiasis Teismasu (Vrhovni sud Litve). Presudom od 14. travnja 2021. taj je sud vratio predmet Lietuvos apeliacinis teismasu (Žalbeni sud Litve) radi ponovnog ispitivanja nepoštenosti predmetnih odredbi spornih ugovora. Prema stajalištu Lietuvos Aukščiausiasis Teismasa (Vrhovni sud Litve), činjenica da je tuženik iz glavnog postupka ispunio svoju obvezu u pogledu informiranja o riziku od promjena tečaja švicarskog franka ne znači da sud nije imao obvezu ispitati jesu li te odredbe nepoštene.

12 Rješenjem od 4. svibnja 2021. Lietuvos apeliacinis teismas (Žalbeni sud Litve) naložio je tužiteljima iz glavnog postupka da se očituju o načinu na koji bi predmetne odredbe spornih ugovora, prema njihovu mišljenju, trebale biti izmijenjene u slučaju da budu proglašene nepoštenima. Oni su naveli da su tražili izmjenu tih odredbi kako je navedeno u aktu o pokretanju postupka, odnosno – u bitnome – da se švicarski franak zamijeni eurom, prema tečaju koji se primjenjivao u trenutku odobrenja predmetnih kredita. S druge strane, tuženik iz glavnog postupka protivio se utvrđivanju nepoštenosti navedenih odredbi i njihovoj izmjeni, s obzirom na to da u litavskom pravnom sustavu nisu bile predviđene dispozitivne odredbe.

13 Presudom od 2. rujna 2021. Lietuvos apeliacinis teismas (Žalbeni sud Litve) proglasio je nepoštenima odredbe spornih ugovora u pogledu valute u kojoj su predmetni krediti bili denominirani uz obrazloženje da one ne ispunjavaju zahtjev transparentnosti, pri čemu je te ugovore izmijenio na način da su denominirani u eurima, prema tečaju koji se primjenjivao u trenutku odobravanja tih kredita, zamijenivši referentni indeks spomenut u navedenim ugovorima, odnosno LIBOR CHF, Euriborom. Prema mišljenju tog suda, takvo je rješenje bilo u skladu s načelima pravičnosti, savjesnosti i poštenja te razumnosti kao i s ciljevima zacrtanima Direktivom 93/13.

14 Tuženik iz glavnog postupka podnio je Lietuvos Aukščiausiasis Teismasu (Vrhovni sud Litve), sudu koji je uputio zahtjev, žalbu u kasacijskom postupku protiv te presude, navodeći da je Lietuvos apeliacinis teismas (Žalbeni sud Litve) pogrešno kvalificirao predmetne odredbe spornih ugovora kao „nepoštene” i da nije smio izmijeniti te odredbe, s obzirom na to da u litavskom pravu nisu postojale dispozitivne odredbe koje bi mogle zamijeniti navedene ugovorne odredbe i da se izmjena potonjih na temelju načela pravičnosti, savjesnosti i poštenja te razumnosti zabranjivala u članku 6. stavku 1. Direktive 93/13.

15 Djelomičnom presudom od 25. kolovoza 2022. sud koji je uputio zahtjev održao je na snazi presudu Lietuvos apeliacinis teismasa (Žalbeni sud Litve) od 2. rujna 2021. u dijelu u kojem su predmetne odredbe spornih ugovora kvalificirane kao „nepoštene” te je ponovno pokrenuo postupak u pogledu izmjene tih ugovora koju je izvršio potonji sud.

16 Tužitelji iz glavnog postupka pred sudom koji je uputio zahtjev tvrde da zbog pasivnosti tuženika iz glavnog postupka nije mogao biti pronađen nikakav sporazum u pogledu eventualne izmjene ugovornih odredbi koje su proglašene nepoštenima. Također tvrde da ne prihvaćaju održavanje na snazi tih odredbi i traže, kao glavno, izmjenu spornih ugovora na način kako je navedeno u aktu o pokretanju postupka. Međutim, ako se utvrdi da ne postoji zakonska osnova za provođenje takve izmjene, tužitelji iz glavnog postupka traže poništenje tih ugovora i povrat činidaba koje su izvršene na temelju njih. Tuženik iz glavnog postupka traži da se navedeni ugovori proglase ništavima *ex nunc*.

17 Taj sud postavlja pitanje koje su posljedice kvalificiranja predmetnih ugovornih odredbi spornih ugovora kao „nepoštenih”, s obzirom na to da su tužitelji iz glavnog postupka zatražili da se navedeni ugovori održe na snazi i da se te odredbe izmijene. U tom smislu ističe da u konkretnom slučaju nije sporno da ti ugovori ne mogu opstati bez navedenih odredbi. Napominje da Lietuvos apeliacinis teismas (Žalbeni sud Litve) nije razmatrao pitanje hoće li eventualno poništenje spornih ugovora dovesti do osobito štetnih posljedica za tužitelje iz glavnog postupka. Prema mišljenju suda koji je uputio zahtjev, neprovođenje takvog ispitivanja objašnjava se činjenicom da se u aktu o pokretanju postupka nije tražilo poništenje tih ugovora, već samo

njihova izmjena, te da članak 265. stavak 2. i članak 320. stavak 2. Zakonika o parničnom postupkuRepublike Litve zabranjuju prvostupanjskom odnosno žalbenom sudu da izađu iz okvira zahtjeva koji su im podneseni.

18 Sud koji je uputio zahtjev stoga se pita, kao prvo, je li žalbeni sud mogao izvršiti izmjenu spornih ugovora bez prethodnog ispitivanja hoće li poništenje tih ugovora dovesti do osobito štetnih posljedica za tužitelje iz glavnog postupka. Prema mišljenju tog suda, odgovor na to pitanje ovisi o značaju koji treba pridati volji tužiteljâ iz glavnog postupka da se navedeni ugovori održe na snazi uz izmjenu njihovih nepoštenih ugovornih odredbi.

19 Kao drugo, sud koji je uputio zahtjev pita se ovisi li odgovor na navedeno pitanje o odgovoru na pitanje ima li nacionalni sud mogućnost da nepoštenu ugovornu odredbu zamijeni dispozitivnom odredbom nacionalnog prava ili odredbom koja bi se primjenjivala u slučaju postojanja sporazuma između stranaka predmetnog ugovora.

20 Taj sud smatra da bi odgovori na ta dva pitanja mogli biti potvrdni. S jedne strane, potvrdni odgovor na prvo pitanje bio bi tako u skladu s ciljem Direktive 93/13, a to je prije svega da se ponovno uspostavi ravnoteža između stranaka uz istodobno načelno zadržavanje valjanosti cijelog ugovora, a ne da se poništе svi ugovori koji sadržavaju nepoštene odredbe (presuda od 15. ožujka 2012., Pereničová i Perenič, C-453/10, EU:C:2012:144, t. 31.). S druge strane, na drugo bi se pitanje također moglo pozitivno odgovoriti, imajući u vidu da, iako postoji mogućnost da se nepoštena ugovorna odredba zamijeni dispozitivnom odredbom nacionalnog prava ili odredbom koja se primjenjuje u slučaju postojanja sporazuma između stranaka konkretnog ugovora te iako potrošač traži da se taj ugovor održi na snazi uz izmjenu te nepoštene odredbe, nacionalni sud mora imati mogućnost da pitanje izmjene navedene odredbe riješi bez prethodnog ispitivanja posljedica poništenja cijelog navedenog ugovora.

21 S druge strane, navedeni sud smatra da, kad nacionalno pravo ne sadržava odgovarajuću dispozitivnu odredbu i kad stranke ne dođu do takvog sporazuma, on mora, neovisno o izraženoj volji potrošača, donijeti odluku o poništenju predmetnog ugovora u cijelosti, osim u slučajevima kad je potrošač izrazio želju da se nepoštene ugovorne odredbe održe na snazi. Sud pritom mora poduzeti sve potrebne mjere kako bi se potrošač zaštitio od osobito štetnih posljedica koje proizlaze iz tog poništenja.

22 Budući da u konkretnom slučaju litavsko pravo ne sadržava dispozitivnu odredbu koja bi mogla zamijeniti odredbe spornih ugovora koje su proglašene nepoštenima i da se stranke nisu sporazumjele o odredbi koja će se primjenjivati, izražena volja tužiteljâ iz glavnog postupka da se ti ugovori održe na snazi i da se te odredbe izmijene ne može biti prepreka tomu da sud odluči poništiti navedene ugovore.

23 U tim je okolnostima Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (Vrhovni sud Litve) odlučio prekinuti postupak i uputiti Sudu sljedeća prethodna pitanja:

„1. Treba li članak 6. stavak 1. i članak 7. stavak 1. Direktive [93/13] tumačiti na način da ako potrošač izrazi volju da se ugovor održi na snazi uz izmjenu nepoštene ugovorne odredbe, sud može, kad utvrdi da ugovor nije moguće održati na snazi nakon ukidanja te odredbe, donijeti odluku o pitanju izmjene nepoštene ugovorne odredbe bez prethodnog ocjenjivanja mogućnosti da se ugovor u cijelosti proglasi nevaljanim?

2. Ovisi li odgovor na prvo pitanje o tome može li nacionalni sud zamijeniti nepoštenu ugovornu odredbu dispozitivnom odredbom nacionalnog prava ili odredbom nacionalnog prava koja se primjenjuje u slučaju postojanja sporazuma između stranaka predmetnog ugovora?”

O prethodnim pitanjima

24 Prije svega treba napomenuti da, iako sud koji je uputio zahtjev traži tumačenje članka 6. stavka 1. i članka 7. stavka 1. Direktive 93/13, on se pita koje su posljedice utvrđivanja nepoštenosti ugovorne odredbe. Prema tome, imajući u vidu informacije sadržane u odluci kojom se upućuje zahtjev, postavljena pitanja treba shvatiti tako da se odnose samo na taj članak 6. stavak 1.

25 Stoga valja zaključiti da svojim pitanjima, koja valja ispitati zajedno, sud koji je uputio zahtjev u bitnome pita treba li članak 6. stavak 1. Direktive 93/13 tumačiti na način da mu se protivi to da u slučaju kad je nacionalni sud utvrdio da ne postoji mogućnost da se ugovor održi na snazi nakon ukidanja nepoštene ugovorne odredbe i kad dotični potrošač izražava volju da se navedeni ugovor održi na snazi uz izmjenu te odredbe, taj sud može odlučiti koje je mjere potrebno poduzeti kako bi se ponovno uspostavila stvarna ravnoteža između prava i obveza stranaka navedenog ugovora, bez prethodnog ispitivanja posljedica odluke da se taj isti ugovor poništi u cijelosti. Osim toga, taj sud se pita ima li u tom smislu ikakvog utjecaja činjenica da navedeni sud ima mogućnost zamijeniti tu odredbu dispozitivnom odredbom nacionalnog prava ili odredbom koja se primjenjuje u slučaju postojanja sporazuma između tih stranaka.

26 Da bi se odgovorilo na ta pitanja, treba podsjetiti na to da, kao što proizlazi iz sudske prakse Suda, utvrđivanje nepoštenosti odredbe sadržane u ugovoru treba omogućiti ponovnu uspostavu pravnog i činjeničnog stanja u kojem bi se potrošač nalazio da nije bilo te nepoštene ugovorne odredbe (presuda od 12. siječnja 2023., D. V. (Nagrade za rad odvjetnika – Načelo satnice), C-395/21, EU:C:2023:14, t. 54. i navedena sudska praksa).

27 U skladu s člankom 6. stavkom 1. Direktive 93/13, nacionalni sud mora izuzeti iz primjene nepoštene ugovorne odredbe kako one ne bi proizvodile obvezujuće učinke u odnosu na potrošača, osim ako se potrošač tomu ne protivi. Međutim, ugovor načelno mora opstati bez ikakve druge izmjene osim one koja proizlazi iz ukidanja nepoštenih ugovornih odredbi, pod uvjetom da je takav kontinuitet ugovora pravno moguć prema pravilima nacionalnog prava (presuda od 12. siječnja 2023., D. V. (Nagrade za rad odvjetnika – Načelo satnice), C-395/21, EU:C:2023:14, t. 55. i navedena sudska praksa).

28 Dakle, nacionalni sud nije dužan izuzeti iz primjene nepoštenu ugovornu odredbu ako se potrošač, nakon što ga je taj sud o tome obavijestio, ne namjerava pozvati na njezinu nepoštenost i neobvezujuću narav, čime daje slobodan i informiran pristanak na tu odredbu (vidjeti u tom smislu presudu od 3. listopada 2019., Dziubak, C-260/18, EU:C:2019:819, t. 53. i navedenu sudsku praksu).

29 Sud je naime ocijenio da se, imajući u vidu da se sustav zaštite predviđen Direktivom 93/13 ne primjenjuje ako se potrošač tomu protivi, njemu tim više mora priznati i pravo da se usprotivi mogućnosti da na temelju tog sustava bude zaštićen od štetnih posljedica do kojih dovodi poništenje ugovora u cijelosti, u slučaju kada se on ne želi pozivati na tu zaštitu (presuda od 3. listopada 2019., Dziubak, C-260/18, EU:C:2019:819, t. 55.).

30 S druge strane, kada potrošač izrazi volju da se pozive na zaštitu predviđenu Direktivom 93/13, nacionalni sud mora ispitati može li ugovor, s obzirom na kriterije predviđene nacionalnim pravom, opstati bez ikakve druge izmjene osim one koja proizlazi iz ukidanja konkretne nepoštene ugovorne odredbe.

31 To ispitivanje mogućnosti da ugovor opstane bez dotične nepoštene ugovorne odredbe jest objektivno ispitivanje koje nacionalni sud mora provesti vodeći se pravilima nacionalnog prava, i to neovisno o činjenici da potrošač izražava volju da se taj ugovor održi na snazi (vidjeti u tom smislu presudu od 3. listopada 2019., Dziubak, C-260/18, EU:C:2019:819, t. 39. do 41. i navedenu sudsku praksu).

32 U slučaju da, na temelju mjerodavnih pravila nacionalnog prava, ugovor ne bi mogao opstati nakon ukidanja predmetne nepoštene ugovorne odredbe, njegovo se poništenje ne protivi članku 6. stavku 1. Direktive 93/13 (vidjeti u tom smislu presudu od 12. siječnja 2023., D. V. (Nagrade za rad odvjetnika – Načelo satnice), C-395/21, EU:C:2023:14, t. 59.).

33 Samo ako bi poništenje ugovora u cijelosti izložilo potrošača osobito štetnim posljedicama – koje su takve da ga dovode u stanje pravne nesigurnosti, ali se ne mogu svesti samo na posljedice isključivo imovinske prirode – nacionalni sud iznimno ima mogućnost da poništenu nepoštenu odredbu zamijeni dispozitivnom odredbom nacionalnog prava ili odredbom koja se primjenjuje u slučaju postojanja sporazuma između stranaka predmetnog ugovora (vidjeti u tom smislu presudu od 12. siječnja 2023., D. V. (Nagrade za rad odvjetnika – Načelo satnice), C-395/21, EU:C:2023:14, t. 60. do 62.).

34 Iz sudske prakse također proizlazi da u slučaju kad ne postoji nijedna dispozitivna odredba nacionalnog prava ili odredba primjenjiva u slučaju postojanja sporazuma između ugovornih strana, koja bi mogla zamijeniti konkretne nepoštene ugovorne odredbe, te kad bi poništenje ugovora potrošača izložilo osobito štetnim posljedicama, nacionalni sud mora, vodeći računa o cjelokupnom nacionalnom pravu, poduzeti sve potrebne mjere kako bi se potrošač zaštitio od tih posljedica i kako bi se na taj način ponovno uspostavila stvarna ravnoteža između uzajamnih prava i obveza ugovornih strana (vidjeti u tom smislu presudu od 25. studenoga 2020., Banca B., C-269/19, EU:C:2020:954, t. 41.).

35 Mjere koje nacionalni sud može poduzeti u slučaju utvrđivanja nepoštenosti ugovorne odredbe čije ukidanje dovodi do poništenja ugovora kojeg je ta odredba dio nisu taksativne naravi (vidjeti u tom smislu presudu od 25. studenoga 2020., Banca B., C-269/19, EU:C:2020:954, t. 40.), pri čemu nacionalni sud nema mogućnost dopuniti navedeni ugovor mijenjajući sadržaj te ugovorne odredbe (presude od 26. ožujka 2019., Abanca Corporación Bancaria i Bankia, C-70/17 i C-179/17, EU:C:2019:250, t. 53., te od 12. siječnja 2023., D. V. (Nagrade za rad odvjetnika – Načelo satnice), C-395/21, EU:C:2023:14, t. 65.).

36 U tom smislu, Sud je ocijenio da se članku 6. stavku 1. Direktive 93/13 protivi mogućnost da se pravne praznine koje u ugovoru nastanu zbog ukidanja njegovih nepoštenih odredaba otklone samo primjenom općih nacionalnih odredaba koje propisuju da se učinci utvrđeni u pravnom aktu dopunjuju, među ostalim, učincima koji proizlaze iz načela pravičnosti ili iz ustaljenih običaja, što nisu ni dispozitivne odredbe ni odredbe koje se primjenjuju u slučaju sporazuma između ugovornih strana (presuda od 3. listopada 2019., Dziubak, C-260/18, EU:C:2019:819, t. 62.).

37 Iz navedenog proizlazi da, s jedne strane, izražena volja potrošača da se pozove na zaštitu predviđenu Direktivom 93/13 i da se ugovor održi na snazi ne utječe na obvezu nacionalnog suda da ispita, slijedeći objektivni pristup i prema pravilima nacionalnog prava, može li taj ugovor opstati nakon ukidanja konkretne nepoštene ugovorne odredbe.

38 S druge strane, kada utvrdi da ne postoji mogućnost da se ugovor nakon ukidanja takve nepoštene ugovorne odredbe održi na snazi, taj sud ne može navedenu ugovornu odredbu zamijeniti dispozitivnom odredbom nacionalnog prava ili odredbom koja se primjenjuje u slučaju postojanja sporazuma između stranaka tog ugovora ili, ako tim pravom nisu predviđene takve odredbe, poduzeti druge mjere kako bi se ponovno uspostavila stvarna ravnoteža između prava i obveza tih stranaka, bez prethodnog ispitivanja i utvrđivanja da bi proglašenje cijelog navedenog ugovora nevaljanim izložilo dotičnog potrošača osobito štetnim posljedicama.

39 U konkretnom slučaju, Lietuvos Aukščiausiasis Teismasu (Vrhovni sud Litve) podnesena je žalba u kasacijskom postupku protiv presude Lietuvos apeliacinis teismasa (Žalbeni sud Litve) kojom je potonji sud, utvrdivši da se nepoštenost ugovornih odredbi odnosi na glavni predmet spornih ugovora, tj. na odredbe o valuti u kojoj su bili denominirani predmetni krediti, prihvatio zahtjev tužiteljâ iz glavnog postupka i izmijenio te ugovore, bez prethodnog ispitivanja posljedica eventualnog poništenja tih ugovora za tužitelje iz glavnog postupka. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (Vrhovni sud Litve) održao je na snazi pobijanu presudu u pogledu kvalifikacije tih odredbi kao „nepoštenih”. S druge strane, kada je riječ o posljedicama te kvalifikacije, potonji se sud pita je li žalbeni sud smio prihvatiti zahtjev tužiteljâ iz glavnog postupka da se sporni ugovori održe na snazi uz izmjenu navedenih odredbi, iako nije prethodno ispitao hoće li to poništenje dovesti do osobito štetnih posljedica za tužitelje iz glavnog postupka.

40 Međutim, kao što proizlazi iz sudske prakse Suda na koju se podsjeća u točkama 26. do 38. ove presude, u slučaju kad se tužitelji iz glavnog postupka namjeravaju pozvati na zaštitu predviđenu Direktivom 93/13 ili kad, s gledišta nacionalnog prava, sporni ugovori ne mogu opstati nakon ukidanja konkretnih nepoštenih ugovornih odredbi, ispitivanje posljedica do kojih dovodi poništenje tih ugovora jest obveza nacionalnog suda, i to neovisno o izraženoj volji tužitelja iz glavnog postupka da se ti ugovori održe na snazi uz izmjenu navedenih odredbi. Naime, samo ako te posljedice dosežu takvu razinu ozbiljnosti da se mogu kvalificirati kao „osobito štetne” za tužitelje iz glavnog postupka, taj sud mora, u slučaju kad ne postoje dispozitivne odredbe ili odredbe koje se primjenjuju u slučaju postojanja sporazuma između stranaka spornih ugovora, poduzeti sve potrebne mjere da bi potrošača zaštitio od navedenih posljedica i da bi se ponovno uspostavila stvarna ravnoteža između prava i obveza tih stranaka, pri čemu navedeni sud nema mogućnost dopuniti te ugovore mijenjajući sadržaj navedenih ugovornih odredbi.

41 Slijedom navedenih razmatranja, na postavljena pitanja valja odgovoriti tako da članak 6. stavak 1. Direktive 93/13 treba tumačiti na način da mu se protivi to da u slučaju kad je nacionalni sud utvrdio da ne postoji mogućnost da se ugovor održi na snazi nakon ukidanja nepoštene ugovorne odredbe i kad dotični potrošač izražava volju da se navedeni ugovor održi na snazi uz izmjenu te odredbe, taj sud može odlučiti koje je mjere potrebno poduzeti kako bi se ponovno uspostavila stvarna ravnoteža između prava i obveza stranaka navedenog ugovora, bez prethodnog ispitivanja posljedica odluke da se taj isti ugovor poništi u cijelosti, i to čak i ako navedeni sud ima mogućnost zamijeniti tu ugovornu odredbu dispozitivnom odredbom nacionalnog prava ili odredbom koja se primjenjuje u slučaju postojanja sporazuma između tih stranaka.

Troškovi

42 Budući da ovaj postupak ima značaj prethodnog pitanja za stranke glavnog postupka pred sudom koji je uputio zahtjev, na tom je sudu da odluči o troškovima postupka. Troškovi podnošenja očitovanja Sudu, koji nisu troškovi spomenutih stranaka, ne nadoknađuju se.

Slijedom navedenog, Sud (deveto vijeće) odlučuje:

Članak 6. stavak 1. Direktive Vijeća 93/13/EEZ od 5. travnja 1993. o nepoštenim uvjetima u potrošačkim ugovorima

treba tumačiti na način da mu se:

protivi to da u slučaju kad je nacionalni sud utvrdio da ne postoji mogućnost da se ugovor održi na snazi nakon ukidanja nepoštene ugovorne odredbe i kad dotični potrošač izražava volju da se navedeni ugovor održi na snazi uz izmjenu te odredbe, taj sud može odlučiti koje je mjere potrebno poduzeti kako bi se ponovno uspostavila stvarna ravnoteža između prava i obveza stranaka navedenog ugovora, bez prethodnog ispitivanja posljedica odluke da se taj isti ugovor poništi u cijelosti, i to čak i ako navedeni sud ima mogućnost zamijeniti tu ugovornu odredbu dispozitivnom odredbom nacionalnog prava ili odredbom koja se primjenjuje u slučaju postojanja sporazuma između tih stranaka.

Potpisi